

Шокова терапія

Гектор Г'ю Манро (1870–1916) — англійський письменник, журналіст і публіцист, один із основоположників літератури «чорного гумору». Свої короткі сатиричні оповідання — гротескні, почасти абсурдні, іноді містичні — він публікував під псевдонімом Сакі (мовою фарсі це слово означає «виночерпій»). Досконала фраза, злегка цинічна іронія в дусі Оскара Вайльда і сюжети, що нагадують сюжети оповідань О. Генрі, принесли письменникові величезну популярність. Перед читачем відкривається сповнена жорстокої іронії панорама Едвардіанської епохи — періоду перед Першою світовою війною, коли Англія досягла процвітання, — але за цим благополуччям уже бовванів привид загальноєвропейської катастрофи.

К Л А С И Ф І К А
н е с е р і о з н а

Сакі

ШОКОВА

ТЕРАПІЯ

Оповідання

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

Із циклу «Іграшки світу»

Чай

Містер Джеймс К'юше-Прінклі був переконаний, що колись одружиться, хоча до тридцяти чотирьох років не зробив нічого, аби зміцнити цю впевненість.

Йому подобалося багато жінок, проте його захоплення ними було настільки безкорисливим, що жодна не угледіла в його поведінці навіть натяку на шлюб. Так само дехто захоплюється сніговими вершинами Альп, не прагнучи отримати той чи той пік у персональне володіння.

Нестача підприємливості в матримоніальному питанні викликала певне роздратування в колі його домочадців, а надто родичок за жіночою лінією. Матінка містера Джеймса, його сестри, тітонька і дві-три шановані дами з кола близьких знайомих несхвально спостерігали за тим, як повільно й неохоче він підбирається до одруження, і це несхвалення не завжди було мовчазним. Навіть найбільш безневинні його спроби приділити увагу тій чи тій жінці вони сприймали з такою наелектризованою увагою, з якою пара молодих тер'єрів стежить за найменшими рухами людини, котра, можливо, візьме їх із собою на прогулянку. Відомо ж, що жоден добропорядний смертний не встоїть перед двома парами благальних собачих очей.

Джеймс К'юше-Прінклі не був настільки байдужим до впливу близьких, щоб ігнорувати їхні бажання. А полягали вони в тому, щоб він покохав якусь чарівну дівчину. І коли його дядечко Жуль покинув земну юдоль, заповівши племіннику солідну спадщину, найрозумніше було б узятися до пошуків особи, з якою цей спадок можна поділити.

Процес був розпочатий, але не внаслідок палкого бажання містера Джеймса, а під тиском, так би мовити, громадської думки. І незабаром більшість його родичок і згаданих знайомих дам зійшлися на кандидатурі Джоан Себастейбл. Ця молода жінка була визнана найбільш гідною того, щоб запропонувати їй руку і серце. У результаті містерові

Джеймсу довелося поступово звикнути до думки, що їм із Джоан невідворотно доведеться пройти усі обов'язкові стадії візитів, привітань, обміну каблучками та іншими подарунками, а також і медового місяця в скандинавському або середземноморському готелі — з неминучим подальшим перетворенням на добропорядну подружню пару.

Щоправда, ще треба з'ясувати, що думає з цього приводу сама Джоан. До цієї миті члени родини чуйно і вправно керували майбутнім нареченим у процесі залицяння, але для того, щоб зробити найвідповідальнішу пропозицію, були потрібні тільки індивідуальні зусилля.

Джеймс К'юше-Прінклі прямував через Гайдпарк до будинку родини Себастейблів, перебуваючи у відносно урівноваженому настрої. Якщо вже це так необхідно, він негайно розв'яже це питання й викине його з голови. Однак запропонувати заміжжя навіть такій з усіх боків приємній дівчині, як Джоан,— справа зовсім не проста. Без тривалих роздумів і, ймовірно, морочливих переговорів годі й мріяти про медовий місяць на Менорці^{1} й інші радощі сімейного життя.

Цікаво, що це за місце — Менорка? Містерові Джеймсу здавалося, що на цьому острові панує щось на зразок одвічної жалоби, позаяк усюди на очі трапляються чорні або білі кури міноркської породи. І, напевно, він виявиться зовсім не таким, коли туди потрапиш. Адже ті, хто бував у Росії, розповідали, що жодного разу не бачили там качок московської породи, але ж вони широко відомі в Англії. Можливо, що й на Менорці немає ніяких міноркських курей, як і решти специфічної дичини.

Із цього середземноморського екскурсу містера Джеймса повернув до дійсності дзвін годинника на башті. Він невдоволено насупився: за півгодини п'ята! До особняка Себастейблів він з'явиться якраз до чаю. І що ж? Джоан сидітиме за столиком, заставленим безліччю срібних чайників, сметанників і чашок із тонкої порцеляни. Приємно дзюркотливим голосом вона ставитиме досить банальні, але вкрай люб'язні питання на кшталт того, чи любить він міцний чай, скільки цукру, молока, вершків додати, чи подобаються йому бісквіти,— і подібне.

Про те, як це відбуватиметься, Джеймс читав у багатьох романах і ще частіше переконувався на власному досвіді, що все це чиста правда. Сонми жінок сидять о цій післяполудневій годині за своєю вишуканою порцеляною і блискучим чайним приладдям. Голоси їхні мелодійно дзвенять, обсипаючи співрозмовника каскадами чемних і безглуздих запитань. Саме тому Джеймс страшенно не любив обряду п'ятигодинного чаювання.

Йому уявлялося інше: жінка має лежати на канапі або дивані, дотепно розмовляючи або мовчки висловлюючи поглядом щось невимовне. Вона залишається об'єктом любовного споглядання, тоді як паж-нубієць, нечутно з'явившись із-за шовкової завіси, вносить тацю з чашками та східними ласощами. Усе, що стоїть на таці, сприймається як дещо само собою зрозуміле, і жодних дурних запитань щодо вершків, цукру та міцності напою. Коли твоя душа охоплена збудженням і ти готовий впасти до ніг коханої, яка, врешті-решт, різниця, як заварено чай?

Джеймс ніколи не ділився з матір'ю своїми поглядами на цю проблему. Бо та, як і всі знайомі йому дами, поводитися під час чаювання так само, тобто звично і дуже люб'язно розмовляла ні про що. І якби він згадав при ній про шовкові дивани і пажів-нубійців, вона б розхвилювалась і неодмінно б наполягла, щоб він провів один-два тижні десь біля моря, щоб підлікувати нерви. А зараз, коли він долав лабіринт провулків, які вели його до особняків Мейфер^{2}, що вишикувались у гордовиту лінію, його охоплював крижаний жах від думки, що він застане Джоан Себастейбл за чайним столом.

Порятунок прийшов несподівано. У кінці гамірної Ескімолт-стріт жила Рода Еллам, яка доводилася йому далекою родичкою. Вона займала поверх маленького особнячка й заробляла на життя виготовленням витончених капелюшків із дорогих матеріалів. На вигляд вони були такими, ніби їх і справді привезли з Парижа, та тільки суми, які Рода отримувала за свої вироби, були значно меншими від тих, які витрачають на дамські примхи в Парижі. Утім, вона не сумувала, вважаючи життя прекрасним, і, незважаючи ні на що, вміла добре провести вільний час. Тому Джеймс вирішив піднятися до неї і за

розмовами відтягти на півгодини важливу справу, яку йому належало зробити. У результаті він прийде до особняка Себастейблів уже після того, як срібло й порцеляну приберуть.

Радо вітаючи Джеймса, Рода провела його до кімнати, що правила за майстерню, вітальню, їдальню і кухню одночасно. І при цьому виявилася на диво затишною і чистою.

— Я тут вирішила перехопити нашвидкуруч,— заявила Рода, щойно Джеймс сів.— У бляшанці прямо перед тобою — кав'яр. Намащуй хліб маслом, а я поки наріжу ще. Бери чашку, чайник позаду тебе. А тепер — розповідай!

Після цього вона вже не поверталася до того, що стояло на столі. Рода почала весело базікати і залучила до цих балачок несподіваного гостя. Водночас вона вправно намащувала хліб маслом, пропонувала перець, нарізала лимон і робила ще з десятків дрібних справ, тоді як інші жінки почали б обговорювати причини і скаржитися, що в них чогось немає.

Зрештою, Джеймс дійшов висновку, що чудово проводить час, причому його ніхто не змушує відповідати на всілякі безглузді запитання, що інколи звучать так, ніби їх ставили очільникові сільськогосподарського департаменту під час епідемії коров'ячої чуми.

— А тепер кажи, навіщо ти прийшов,— раптом запитала Рода.— І знай, що справа тут не лише в цікавості, а й у меркантильному інтересі. Ти, бува, не з приводу капелюшків? Мені сказали, що буквально днями ти отримав спадок. То чому б тобі не ознаменувати цю видатну подію, обдарувавши своїх сестер найдорожчими капелюшками? Вони, певно, я не сумніваюся, і слова ні про що подібне не сказали, але можу заприсягтися, що приблизно це і спало їм на думку. Звісно, наближаються свята, роботи у мене сила-силенна, але мені не первина. Адже ми весь час чимось навантажені, як немовля Мойсей^{3}.

— Та я не з приводу капелюшків,— відповів гість.— Правду сказати, так і взагалі без приводу. Саме був неподалік і подумав: а чи не завітати до тебе. Але поки ми тут розмовляли, мені сяйнула одна думка

і, схоже, досить непогана. Якщо ти ненадовго викинеш із голови свята і своїх клієнток і погодишся спокійно вислухати мене, я все тобі поясню.

Не минуло й сорока хвилин, як Джеймс К'юше-Прінклі повернувся в лоно своєї родини з надзвичайно важливими новинами.

— Я збираюсь одружитися,— урочисто проголосив він.

Відразу пролунали захоплені вигуки і привітання, що змінювалися самовихвалянням деяких дам і дівиць.

— Ах, але ж ми так і знали! А нам же ж було зрозуміло, що цей день ось-ось настане! Ми передбачили це ще кілька тижнів тому!

— Закладаюся, що ви помиляєтеся,— заперечив Джеймс.— Якби за ланчем хтось сказав мені, що я сьогодні зроблю пропозицію міс Роді Еллам і вона її прийме без вагань, я б тільки розреготався.

Романтична несподіваність того, що сталося, певною мірою компенсувала жіночій частині родини К'юше-Прінклі те, що їхні незліченні зусилля й дипломатичні прийоми згаяні марно. Знову ж таки, не так і просто було перенести їхній ентузіазм із Джоан Себастейбл на Роду Еллам. Але йшлося, так чи так, про дружину Джеймса, а його смаки, хай там як, доводилося враховувати.

Та одного вересневого дня, після того як медовий місяць на Менорці залишився позаду, Джеймс К'юше-Прінклі зайшов до вітальні свого нового будинку на Гренчестер-сквер. Рода зустріла його, сидячи за низеньким столиком, сервірованим вишуканою порцеляною і блискучим сріблом. Коли вона подавала чоловікові тонку, як пелюстка, чашку, її голос був сповнений кохання й ніжності:

— Адже ти не любиш дуже міцний, любий? Додати окропу? А вершків?..

Зникнення Кріспін Емберлі

Експрес мчав угорською рівниною до Балканського півострова.

У купе вагона першого класу сиділи двоє англійців, підтримуючи цілком доброзичливу бесіду, яка, втім, час від часу видихалася.

Уперше вони зустрілися в холодних досвітніх сутінках на тій межі, де у німецького орла, що наглядає за тим, що відбувається в Центральній Європі, виростає ще одна голова, землі тевтонів переходять від Гогенцоллернів до Габсбургів і де чиновники завжди відчують бажання поритися у валізах і саквояжах пасажирів, зайвий раз викликавши у тих напад роздратування.

Після зупинки у Відні, що тривала цілий день, мандрівники знову зустрілися в потязі і з задоволенням виявили, що опинилися в одному купе. Зовнішність і манери старшого начебто видавали в ньому дипломата, хоча насправді він мав безпосереднє відношення до виноторгівлі. Молодший, безсумнівно, був журналістом. Обидва не були балакучими, і кожен по-своєму відчував удячність до попутника за те, що той не набридає йому розмовами. Тому їхня бесіда складалася з окремих рідких фраз, між якими минало чимало часу.

Найбільше їх цікавила новина, яку повідомили віденські газети. Напередодні з Лувра зникла всесвітньо відома картина видатного майстра.

— Ця прикра подія, напевно, викличе безліч наслідувань,— зауважив журналіст.— Так часто трапляється.

— Чесно кажучи, цього давно слід було очікувати,— відповів виноторговець.

— Утім, у Луврі й раніше траплялися крадіжки.

— А я оце зараз замислився не про крадіжки предметів мистецтва, а про викрадення людей. І в зв'язку з цим пригадав випадок із мою

тітонькою Кріспін Емберлі.

— Здається мені, краєчком вуха я чув про цю справу,— озвався журналіст.— Але на той час я перебував за межами Англії і так і не з'ясував, що ж насправді сталося.

— Я готовий розповісти, як усе було,— звісно, покладаючись на вашу делікатність. Нехай це залишиться між нами,— промовив виноторговець.— І насамперед хочу підкреслити, що зникнення місіс Емберлі в нашій родині не вважали такою вже фатальною втратою. Мій дядечко Едвард Емберлі був людиною не боязкою. Більше того — у політичних колах його вважали доволі сильною особистістю, а насправді він повністю перебував під пантофлею у дружини. Скажу по честі: я ще не зустрічав людини, яка після більш-менш тривалого спілкування з моєю тітонькою не стала б залежною від неї. Що ж удієш: є люди, які з'являються на світ лише для того, щоб панувати над іншими. Ось і Кріспін Емберлі народилася, щоб розпоряджатися, вказувати, дозволяти, забороняти, втілювати свої рішення і бути суддею всім і в усьому. А оскільки їй судилося саме це, вже з раннього віку вона діяла відповідно до свого призначення. Увесь дім перебував під її деспотичним гнобленням, і кожен поступався Кріспін із приреченістю равлика, захопленого осіннім приморозком.

Я був тільки племінником, тому лише час від часу відвідував будинок родини Емберлі. Тітонька при цьому ставилася до мене, як до нежитю, який сам по собі неприємний, та все ж колись закінчиться. Натомість сини й доньки боялися її панічно: їхні заняття, уподобання, меню, розваги, дотримання релігійних приписів, манера зачісувати волосся — усе регулювала й регламентувала ця дама залежно від її власних бажань і примх.

Зупиняюся на цьому настільки докладно, щоб ви зрозуміли, з яким невимовним подивом сприйняли в домі раптове й незрозуміле зникнення Кріспін. Так само, якби посеред ночі безвісти зник собор Святого Павла або готель «Пікаділлі». Тітоньку до цього дня ніщо не хвилювало й не турбувало — навпаки, напередодні зникнення у неї з'явилося відразу кілька причин насолоджуватися життям. По-перше, молодший син повернувся зі школи з незадовільною оцінкою, і того

дня вона мала вчинити над ним суд і призначити відповідне до злочину покарання. Якби зник хлопчик, то цьому цілком можна було б знайти пояснення. А по-друге, в самому розпалі було листування тітоньки з деканом^{4} округу, що здійснювалося через газету. Місіс Емберлі звинувачувала бідолашного в ересі, непослідовності й ухилянні від відповідей за допомогою порожніх софізмів, що не є гідним священнослужителя. Якби все йшло своїм звичаєм, не було б такої сили, яка змусила б тітоньку перервати цю запеклу суперечку.

Одне слово, дядечко звернувся до поліції, але намагався діяти так, щоб справа про зникнення не потрапила в газети, а те, що вона не стала з'являтися на людях, пояснили тим, що місіс Емберлі за станом здоров'я вирушила до приватного санаторію.

— А як реагували інші члени сім'ї? — поцікавився журналіст.

— Усі молоді леді негайно придбали велосипеди. Мода на велосипеди ще не минула, особливо у жінок, а Кріспін наклала на це згубне захоплення повне вето. Молодший син у наступному семестрі дійшов до того, що цей семестр став для нього останнім у тій школі. Старші ж припустили, що їхня матінка вирушила подорожувати на континент, і заходилися завзято розшукувати її, причому здебільшого в околицях Монмартра, де шансів знайти її не було ані найменших.

— І що ж, вашому дядечкові так і не вдалося нічого з'ясувати?

— Ні, правду сказати, деякі відомості у нього були, хоча я, звичайно, про це нічого не знав. За деякий час він отримав послання, в якому хтось повідомляв, що його дружину викрадено і вона перебуває за межами Англії. Нібито її ховають на одному з незліченних острівців біля берегів Норвегії, де у неї є все необхідне. Звісно, там була і вимога викупу: викрадачі правили одноразово дуже велику суму і побажали надалі отримувати по дві тисячі фунтів щороку. Якщо ж це не буде виконано, негідники погрожували негайно повернути свою жертву в сім'ю.

Журналіст якусь хвилину мовчав, потім неголосно засміявся.

— Досить незвичайний спосіб отримати викуп,— зауважив він.

— Ви просто не знаєте мою тітоньку,— заперечив виноторговець.— А якби знали, то здивувалися б, що вони не забажали значно більше.

— Розумію. І що, ваш дядечко піддався спокусі?

— Річ у тім, що йому доводилося думати не тільки про себе, а й про інших членів родини. Знову потрапити у рабство до місіс Емберлі після того, як усі вони ковтнули свободи, стало б для них справжньою трагедією. Були, однак, і інші міркування. Втративши дружину, дядечко глибоко змінився.

Він став більш заповзятливим і рішучим, а разом із цим зросли його популярність і вплив. Якщо раніше його вважали яскравою особистістю, то тепер про нього заговорили як про єдину посправжньому сильну особистість. І він знав, що все це зійде нанівець, якщо він знову опиниться в становищі чоловіка місіс Емберлі. До того ж він був людиною дуже заможною. І хоча дві тисячі фунтів на рік — для будь-кого гроші чималі, ця ціна не здавалася йому грабіжницькою або завищеною, щоб забезпечити відсутність Кріспін Емберлі.

О, звісно, він страждав від докорів сумління! Однак виправдання знайшлося: згодом, уже розповівши мені про всі тонкощі цієї справи, дядечко сказав, що виплачував викуп з однієї причини — боячись, що в разі відмови викрадачі якнайжорстокіше помстяться полонянці за своє розчарування. Зазвичай він додавав: «Краще вже знати, що її доглядають десь на Лофотенських островах як бажану гостю, яка платить за все сама, ніж дозволити Кріспін знову взятися за старе вдома».

Отже, він надсилав цей щорічний податок настільки ж пунктуально, як оплачують страховий поліс на випадок пожежі й повені, і з такою ж пунктуальністю отримував підтвердження про надходження грошей із короткою припискою: мовляв, місіс Емберлі здорова й добре почуввається. В одному з таких повідомлень згадувалося, що вона зайнята проектом реформи церковного управління, який має намір подати на розгляд пасторам-острів'янам. В іншому було сказано, що поважну даму здолав напад ревматизму і їй довелося здійснити

недовгу подорож на континент для побачення з медиками. У зв'язку з цим вимагали — їй, відповідно, отримали, — ще вісімдесят фунтів.

Звичайно, викрадачі були зацікавлені діяти так, щоб їхня жертва якомога довше залишалася живою і здоровою. Але таємниця, що оточувала все, пов'язане з викраденням Кріспін і деталями угоди з викрадачами, свідчила про чудову організацію всієї справи. Мій дядько платив високу ціну, але він, принаймні, мав розраду: гроші діставалися справжнім знавцям свого ремесла.

— А як же поліція? Невже вони припинили будьякі спроби розшукати даму, яка так несподівано зникла? — поцікавився журналіст.

— Не зовсім. Час від часу поліцейські чини відвідували дядечка, щоб висловити чергову версію і повідомити йому, які додаткові відомості могли б пролити світло на долю його дружини, яка так несподівано зникла. Утім, мені здалося, що вони й самі підозрюють, що дядечко дещо приховує від влади. Але підозри так і залишилися підозрами, позаяк одного чудового дня Кріспін Емберлі, після восьми років відсутності, несподівано повернулася до свого дому, який залишила так загадково. І за досить драматичних обставин.

— Невже втекла від викрадачів?

— А її ніхто й не викрадав. Головною причиною стала раптова і майже повна втрата пам'яті в результаті легкого мозкового удару. Цієї миті вона перебувала далеко від дому — і, звісно, забула туди дорогу, як забула й багато іншого. Місіс Емберлі зазвичай одягалася приблизно так, як одягаються домоправительки в заможних родин, і немає нічого дивного в тому, що вона вирішила, ніби вона і є домоправителька, старша покоївка або щось подібне. Не дивно також, що люди повірили цим її твердженням і, зрештою, допомогли їй отримати пристойне місце.

Вона якось змогла дістатися до самого Бірмінгема і влаштуватися в заможному домі, а її енергія і завзяття в наведенні ладу в кімнатах частково компенсували її незламну впертість і бажання панувати. Тільки уявіть, яким шоком для Кріспін стало, коли тамтешній вікарій

по-батьківськи звернувся до неї зі словами «люба моя» — вони саме сперечалися про те, де має розташовуватися піч у парафіяльному залі для зборів. І тієї ж хвилини пам'ять несподівано повернулася до неї.

«Мені здається, ви забули, з ким розмовляєте»,— отруйно зауважила вона, і це було трохи занадто, якщо врахувати, що вона і сама до тієї хвилини про це й гадки не мала.

— А що ж лиходії з Лофотенських островів? — вражено запитав журналіст.— Кого вони тримали в ув'язненні?

— Привид, міфічну фігуру. Тут діяв шахрай, який добре знав про атмосферу в домі — швидше за все, хтось зі слуг, кого раніше звільнили. Принагідно він спробував видурити в Едварда Емберлі велику суму. На більше він не розраховував, побоюючись, що жінка, яка зникла, раптом з'явиться. Ну, а в подальшому щорічні виплати в дві тисячі фунтів стали приємним додатком до головної здобичі.

Кріспін Емберлі після повернення додому з великим сумом виявила, що внаслідок восьмирічної відсутності її влада над дорослими синами й доньками практично зійшла нанівець. А ось чоловік її так і не досяг хоч трохи помітного становища в політиці. Усі його сили були згаяні на те, щоб більш-менш виразно пояснити, на що витрачалися всі ці тисячі фунтів протягом аж восьми років... Овва, ось уже й Белград,— отже, ще одна митниця...

Напередодні Різдва

Був Святвечір, і всі домочадці Люка Стеффінка, есквайра, перейнялися належною для такого вечора приязністю. У домі панували загальні веселощі. Щойно закінчилася тривала святкова вечеря, як пішли сусідські дітлахи, що славили Христа різдвяними гімнами, потім усі, хто був присутнім за столом, хором виконали ще два, а тепер тут стояв той доброзичливий гомін, який навіть у проповідника на кафедрі не викликав роздратування. Але під покривом загального захопленого ентузіазму все ж таки жеврїла якась потаємна вуглинка.

Бертї Стеффінка, племінника Люка, з ранньої молодості вважали, як то кажуть, «порожньою головою»; втім, і його покійний батько славився приблизно тим самим. Лець досягнувши вісімнадцяти років, Бертї взявся об'їжджати британські колоніальні володіння з тією прискіпливістю, яка личить швидше принцу-спадкоємцю, ніж молодій людині із середнього класу. На Цейлоні він стежив за тим, як росте чай на плантаціях, у Британській Колумбії — як родять фруктові дерева, а в Австралії допомагав вівцям відрощувати вовну. Ще за кілька років із подібною місією він відвідав східне узбережжя Канади.

Люк Стеффінк, якому дісталася роль опікуна Бертї і, так би мовити, заступника його батьків, уважав украй сумною і безглуздою звичку племінника час від часу відшукувати дорогу додому. Ось чому слова подяки Всевишньому за те, що вся родина знову разом, які він сказав трохи раніше, Бертї, котрий нещодавно вкотре повернувся, ніяк не стосувалися.

Глава родини, він же опікун, останнім часом чимало попрацював над тим, щоб відправити молоду людину в один із найвіддаленіших і найогидніших куточків Родезії, повернутися звідки — справа непроста. Подорож до цього всіма забутого краю стала майже неминучою, і завбачливий мандрівник уже давно почав би пакувати речі. Саме тому Бертї не мав ані найменшого бажання брати участь у родинному святі, а почуття гострої образи розпалювалося в його

душі тим дужче, чим красномовніше й багатослівніше його родичі, не звертаючи на племінника уваги, обговорювали свої плани на майбутнє.

Минуло з півгодини, як настінний годинник пробив одинадцятку, і Люк Стеффінк почав усіяко натякати, що час би вже й розходитися.

— Тедді, тобі час у ліжечко,— сказав він своєму тринадцятирічному синові.

— Нам усім туди вже час,— додала місіс Стеффінк.

— Усім нам нізащо там не поміститься,— похмуро заперечив Берті.

Зауваження це визнали обурливим, майже непристойним, і всі накинулися на родзинки і мигдаль із такою ж поспішністю, з якою вівці скубуть траву перед негодою, що насувається.

— Десь я читав,— раптом зауважив Хорас Борденбі, який гостював у Стеффінків із нагоди Різдва,— що російські селяни вірять: якщо опівночі на Різдво зайти до хліва або до стайні, то можна почути, як розмовляють між собою тварини. Нібито здатність розмовляти вони отримують раз на рік і тільки о цій годині.

— Ну, то ходімо ж до хліва й підслухаймо, про що вони балакають! — жваво вигукнула Беріл, яку завжди цікавило все, що робиться колективно.

Місіс Стеффінк засміялася, хотіла заперечити, але замість цього промовила: «Тільки треба всім одягнутися тепліше». Витівка здавалась якоюсь легковажною, мало не язичницькою, натомість молоді люди могли «побути разом», а це вона всіяко вітала. Містер Хорас Борденбі був, як то кажуть, перспективним юнаком; до того ж, на муніципальному благодійному балі він танцював із Беріл цілком достатню кількість разів, щоб у сусідів виникло бажання поцікавитися: «А чи немає тут чогось?»

Місіс Стеффінк не змогла б висловити свою невиразну думку, але в глибині душі вона, подібно до російських селян, вірила, що,

принаймні, хоч одна тварина в таку ніч зможе розмовляти.

Хлів розташовувався в дальньому кінці саду, край огороженого пасовища. Колись у цьому місці стояла невелика ферма. Люк Стеффінк потай пишався і корівником, і своїми двома коровами; таке господарство змушує людину почуватися соліднішою і ґрунтовнішою, особливо поряд із тими, хто тримає лише дюжину-дві курей орпінгтонської породи. Звісно, груднева ніч не дуже пасувала для того, щоб демонструвати хлів гостям, але погода була чудова, та й молоді не сиділося на місці. Тільки тому Люк і вирішив очолити експедицію. Слуги вже давно порозходилися спати, тому будинок залишили на піклування Берті, який відмовився йти разом з усіма,— йому було байдуже до того, про що там розмовляють корови.

— Прошу вас, не галасуйте, корови цього не люблять,— сказав Люк, простуючи на чолі процесії веселих і збуджених молодих людей, в кінці якої йшла місіс Стеффінк, що куталась у шаль.— Я завжди стежу, щоб тут було тихо і спокійно.

До опівночі залишалось всього кілька хвилин, коли група відвідувачів наблизилася до хліва. Люк запалив ліхтар. На хвилину запанувала тиша, і всіх охопило таке відчуття, ніби вони в церкві.

— Дейзі — он та, що лежить,— помісь, вона від шортгорнського бика і гернсейської корови,— повідомив Люк придушеним голосом, яким зазвичай розмовляють у церкві.

— Он воно як? — озвався Борденбі; він, мабуть, очікував почути, що ця корова — творіння пензля Рембрандта.

— А Мертл... Але родовід Мертл залишився невідомим, бо останні слова Люка заглушив жіночий вигук.

Двостулкові двері корівника безшумно зачинилися, в замку зі скреготом обернувся ключ, а потім почувся голос Берті, який чемно побажав усім на добраніч. І тут же долинув звук кроків, що віддалялися.

Люк Стеффінк рішуче попрямував до вікна — невеликого квадратного отвору, в який на стародавній штиб було вмуровано ковані ґрати.

— Негайно відчини! — закричав він настільки ж грізно, як могла б кричати курка в клітці, помітивши сову, яка розорює чиєсь гніздо. Замість відповіді Берті демонстративно грюкнув вхідними дверима будинку.

Десь далеко годинник пробив дванадцяту, та навіть якби корови тієї миті й отримали здатність розмовляти, ніхто б їх не слухав. Сім або вісім людських голосів, перериваючи одне одного, на всі заставки розписували жахливу поведінку Берті в конкретних обставинах і його манери в цілому, інакше кажучи — загальному обуренню не було меж.

Протягом півгодини все, що можна було сказати про Берті, було сказано не менше дюжини разів, і потроху почали з'являтися інші теми: в'язні поговорили про надзвичайну задуху та сморід у їхній в'язниці, про можливість пожежі та про те, з якою ймовірністю сюди можуть потрапити щури, що живуть в околицях. Однак можливість вибратися на волю, перервавши мимовільне всеношне пильнування, чомусь зовсім не обговорювалася.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

Рекомендована література

[Зыбучие пески](#)

[Искушение прощением](#)

[Юмористические рассказы](#)

[Перейти до категорії
Художня література](#)

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ